

Muziek

1ste graad A- en B-stroom
I-Muz-ab

BRUSSEL

D/2019/13.758/023

Versie januari 2022

1 Algemene inleiding

De start van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. De nieuwe leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool en gaan uit van de professionaliteit van de leraar en het eigenaarschap van de school en het lerarenteam.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

De nieuwe leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool en laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

De nieuwe leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

De nieuwe leerplannen faciliteren de **getrapte studiekeuze** en laten de school toe om de observerende en oriënterende functie van de eerste graad te versterken. Sober en helder geformuleerde leerplandoelen geven aan wat als basis geldt voor alle leerlingen. Daarnaast ondersteunt een beperkt aantal verdiepende doelen het observeren en oriënteren van leerlingen naar een bepaalde finaliteit in de tweede graad. Suggesties tot verbreding in de vakken faciliteren het observeren en oriënteren naar een bepaald domein of een specifieke studierichting in de tweede graad.

De nieuwe leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden pedagogisch-didactisch voldoende ruimte voor een eigen aanpak van de leraar, het lerarenteam of de school.

De nieuwe leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming van de eerste graad. Leerplannen zorgen voor een samenhangend fundament van vorming voor alle leerlingen. Ze vertrekken vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en hanteren een gelijkgerichte terminologie met respect voor de eigenheid van elk vak. De samenhang in de eerste graad betreft zowel de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) als de horizontale samenhang die geldt tussen het geheel van de vakken van de A-stroom of de B-stroom, maar ook tussen specifieke vakken van de A- en de B-stroom. Waar relevant geven de leerplannen expliciet aan voor welke doelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren, leraren algemene vorming (incl. godsdienstleraren) en leraren basisopties. Een verwijzing van de ene vakleraar naar de lessen van een collega laat de leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

In wat volgt gaan we dieper in op een aantal uitgangspunten.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialogeschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is.
- Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor hen en hun collega's en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.
- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de leraar, de school en de bredere samenleving.

Scholen zijn daarbij **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.

- Leraren vormen leerlingen door middel van inhouden van vorming, die we groeperen in **vormingscomponenten**: levensbeschouwelijke vorming, culturele vorming, economische vorming, lichamelijke vorming, maatschappelijke vorming, natuurwetenschappelijke en technische vorming, sociale vorming, talige vorming en wiskundige vorming. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over culturele vorming spreken zonder met taal bezig te zijn; je kan niet beweren dat wetenschap en techniek geen band hebben met economie, wiskunde of geschiedenis. Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn daarbij belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar** maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. De gemeenschappelijke leerplannen (Gemeenschappelijk funderend leerplan en Gemeenschappelijk leerplan ICT) helpen daartoe. Ze worden gestuurd door keuzes die een school (schoolbestuur, beleidsteam, lerarenteam) maakt. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Die leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De vrijheid die de leraar krijgt om met het leerplan te werken vraagt van hem een grote professionaliteit. Professionaliteit vergt meesterschap. De leraar is dus een meester in zijn vak; hij beheerst de inhouden die hij onderwijst. Een diep gevoel van verantwoordelijkheid en de overtuiging dat elke leerling het recht heeft om op een goede manier gevormd te worden, liggen aan de basis van zijn professioneel bezig zijn.

Vorming is voor die leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Vorming is iets wat hem in die mate beroert dat hij voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren zoekt om de wereld

te ontsluiten. Hij wil de leerling tot bij de wereld brengen. De leraar introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt en hij probeert hen ook vriend van die wereld te laten worden. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen gegrepen kunnen worden door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.

We hebben de leerplandoelen noch chronologisch noch hiërarchisch geordend. Vanuit het pedagogisch project van de school, vanuit zijn passie, expertise en creativiteit, in functie (van de beginsituatie) van de klasgroep kan de leraar eigen accenten leggen en differentiëren. Hij kan kiezen welke leerplandoelen hij op welke manier samenneemt bij het uitwerken van lessen, thema's of projecten.

In het leerplan leggen we geen didactische werkvormen vast. We bepalen geen minimum aantal lessen voor een bepaald item of een bepaalde rubriek. Dat betekent dat leraren(teams) alle vrijheid hebben om langere leerlijnen op te bouwen en in te zetten op de spiraalsgewijze aanpak van bepaalde inhoudelijke leerplandoelen. Leraren bepalen zelf welke contexten ze laten spelen en welke methodieken ze hanteren.

1.4 Verbreding en verdieping in een observerende en oriënterende eerste graad

In aanvulling op de leerplandoelen die gelden voor alle leerlingen, bevatten nagenoeg alle leerplannen mogelijkheden om te verbreden en te verdiepen.

Verbreding geeft de leerling een duidelijker inzicht in zijn interesses met het oog op de keuze voor een domein en een studierichting in de tweede graad. Ze verruimen a.h.w. zijn horizon. Mogelijkheden tot verbreding zijn opgenomen bij de pedagogisch-didactische wenken, zowel in de leerplannen van de algemene vorming als in de basisopties.

Verdiepingsdoelen geven de leerling een duidelijker inzicht in zijn abstractievermogen met het oog op de keuze voor een finaliteit in de tweede graad. Verdieping speelt zich globaal genomen af op drie assen die – al dan niet in combinatie – een aanduiding kunnen zijn voor de moeilijkheidsgraad van een leerplandoel:

- cognitief: van concreet naar abstraherend/conceptueel;
- inhoudelijk: van eenvoudig naar complex;
- autonomie: van sterk begeleid naar zelfstandig.

In de leerplannen hebben we vooral cognitieve verdiepingsdoelen opgenomen als afzonderlijke leerplandoelen. In de wenken doen we suggesties voor verdieping op de as van complexiteit en autonomie. Verdieping kan ook gepaard gaan met verbreding, m.n. het toepassen van kennis in andere contexten (transfer).

In de leerplannen van de B-stroom zijn de verdiepingsdoelen afgestemd op de basisleerplandoelen van de A-stroom. Zo faciliteren we diverse schakelmogelijkheden voor intrinsiek cognitief sterke leerlingen die om een of andere reden in de B-stroom zitten.

Verbreding en verdieping kunnen één element vormen voor het advies van de delibererende klassenraad op het einde van de eerste graad voor de keuze voor een bepaalde finaliteit en voor een bepaald studiedomein in de tweede graad.

De leraar, het lerarenteam, de school hebben de keuze om al dan niet met verbreding en verdieping in het leerplan aan de slag te gaan of eigen doelen toe te voegen. De leraar ontwerpt zijn lessen op zo'n manier dat ze aansluiten bij de voorkennis van alle leerlingen. Zo spreken we alle leerlingen op hun capaciteiten aan.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur: algemene inleiding, situering, pedagogisch-didactische duiding, leerplandoelen, basisuitrusting, concordantie. Alle onderdelen van het leerplan maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

In de **algemene inleiding** belichten we het nieuwe leerplanconcept en gaan we o.m. dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie, verbreding en verdieping in een observerende en oriënterende eerste graad.

In de **situering** beschrijven we - waar relevant - de beginsituatie, de samenhang in de eerste graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de aandachtspunten met o.m. de nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn sober en helder geformuleerd waarbij het leerplandoel als geheel het verwachte niveau van realisatie en beheersing aangeeft. Waar relevant voegen we bij de leerplandoelen een opsomming of een afbakening (★) toe die duidelijk aangeeft wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook de pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel.

Alle leerplandoelen zijn te bereiken, met uitzondering van attitudes. Leerplandoelen die een **attitude** zijn en dus na te streven, duiden we aan met een sterretje (*).

We tonen de **samenhang** met andere leerplannen in de eerste graad. Zo geven we het overleg in lerarenteams alle kansen. Waar zinvol reiken we mogelijkheden aan tot verdieping (🔍).

Ten slotte geven we een aantal zinvolle of inspirerende **wenken** (✓). Het betreft voornamelijk een noodzakelijke toelichting bij leerplandoelen of specifieke begrippen, suggesties voor een mogelijke didactische aanpak of een afbakening van de leerstof.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

In de **concordantie** geven we aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde eindtermen (voor de leerplannen van de algemene vorming) en aan bepaalde doelen van het curriculumdossier (voor de leerplannen van de basisoptie).

1.6 Basisgeletterdheid

Voor de eerste graad zijn er doelen bepaald die elke individuele leerling moet bereiken op het einde van die graad. Het gaat om basisgeletterdheid die het mogelijk maakt om te kunnen participeren in de maatschappij op het einde van de eerste graad. De nadruk ligt op het verwerven, verwerken en gericht gebruiken van informatie. Dat impliceert het kunnen omgaan met taal, cijfers en grafische gegevens en daarbij gebruik kunnen maken van ICT. Daarnaast wordt bij de basisgeletterdheid voor de eerste graad ook ingezet op financieel-economische zelfredzaamheid.

In alle leerplannen staat de vorming van de leerling centraal. Elke leerling heeft immers recht op een brede en ambitieuze vorming. Doorheen de verschillende vakken komt de leerling in aanraking met een rijkdom aan culturele en wetenschappelijke bronnen. Scholen die inzetten op die brede en ambitieuze vorming, maken sowieso werk van de – in scope eerder beperkte doelen van de – basisgeletterdheid zoals die maatschappelijk is vastgelegd.

Toch kan een school in de loop van de eerste graad de keuze maken om meer in te zetten op doelen van de

basisgeletterdheid. Dat zal vooral het geval zijn voor sommige leerlingen van de B-stroom. Voor de afbakening van de doelen basisgeletterdheid zijn de doelen van de algemene vorming voor de B-stroom overigens het ijkpunt geweest.

De begeleidende klassenraad kan in de loop van het eerste of het tweede leerjaar A/B bij een leerling vaststellen dat het bijzonder moeilijk zal worden om de doelen van de algemene vorming op het einde van de eerste graad op voldoende wijze te behalen. Op dat moment kan het zinvol zijn om na te gaan of het bereiken van doelen basisgeletterdheid in het gedrang komt en in dat geval iets gericht in te zetten op sommige doelen van die basisgeletterdheid.

De doelen van de basisgeletterdheid zijn onderliggend aan leerplandoelen van de algemene vorming. Ze worden aangeduid met “BG” in het Gemeenschappelijk funderend leerplan, het Gemeenschappelijk leerplan ICT en de vakleerplannen Maatschappelijke vorming, Mens & samenleving, Nederlands A- en B-stroom en Wiskunde A- en B-stroom. We vermelden bij de relevante leerplandoelen de doelen basisgeletterdheid en bakenen ze waar nodig verder af.

1.7 Tot slot

De nieuwe leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze vormen een kwaliteitskader dat inzet op een eigen visie en een identiteitskader dat de unieke identiteit van een school in de diverse samenleving versterkt en ondersteunt. Zo garanderen we binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. We versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. We creëren ook ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden – via pedagogische vakbegeleiding – ondersteuning waar nodig.

2 Situering

2.1 Beginsituatie

Het leerplan Muziek sluit aan bij verschillende ontwikkelvelden van het leerplan [Zin in leren! Zin in leven!](#) van het katholiek basisonderwijs, maar in het bijzonder bij de leerinhouden die terug te vinden zijn in het ontwikkelveld ‘[Muzische ontwikkeling](#)’.

Het leerplan Muziek bouwt verder op de eindtermen voor Muzische vorming in het basisonderwijs.

2.2 Samenhang in de eerste graad

Omdat we in het leerplan Muziek eindtermen opnemen die gemeenschappelijk zijn voor de A- en de B-stroom, kiezen we voor een gemeenschappelijk leerplan voor beide stromen. Het is evident dat de leerplandoelen vertaald worden in lesdoelen aangepast aan de doelgroep. Daarnaast zijn er ook verschillen op didactisch vlak. Leerlingen in de B-stroom zullen gebaat zijn met een concretere uitleg en aanpak, extra sturing en begeleiding, stapsgewijze instructie en verwerking ...

Vanuit het leerplan Muziek zijn linken te leggen met de leerplannen van andere vakken. De linken met de leerplannen Nederlands, Beeld, Engels, Frans, Geschiedenis, Mavo, Mens & samenleving en Klassieke talen vermelden we expliciet.

Het leerplan Muziek is een leerplan van de algemene vorming. Een aantal doelen van het leerplan Muziek wordt verdiept en verbreed in de basisoptie Kunst en creatie.

2.3 Plaats in de lessentabel

Dit leerplan is gericht op 2 graaduren.

3 Pedagogisch-didactische duiding

Het leerplan Muziek is gericht op een brede culturele en kunstzinnige vorming. De leerlingen leren er oog krijgen voor de kunstzinnige en culturele diversiteit en verkennen en exploreren hun eigen mogelijkheden.

3.1 Muziek en het vormingsconcept

Het leerplan Muziek is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. We streven in dit leerplan naar een integratie van culturele vorming, maatschappelijke & historische vorming en talige vorming.

Via muziek stimuleren we jongeren om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Vanuit muziek gaan leerlingen de dialoog aan met zichzelf, de anderen en de wereld (uniciteit in verbondenheid). Muziek versterkt de verbondenheid. Door muziek krijgen ze de kans hun emoties toe te laten, te uiten en hun muzikale talenten te ontplooien.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

De verbeeldingskracht en verbindingskracht van muziek beleven en ervan genieten

We nodigen leerlingen uit om de muzische en kunstzinnige werkelijkheid te ervaren, te beleven en ervan te genieten. Aan de grondslag van die muzische of kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding. Verbeelden verwijst enerzijds naar een mentale actie bij het beschouwen, waarbij leerlingen fantaseren en nieuwe contexten verzinnen. Anderzijds naar het creëren waarbij ze – door gebruik te maken van muzikale bouwstenen, muziekinstrumenten en muzikale technieken – hun ideeën verbeelden.

Vanuit muziek de dialoog aangaan met de wereld, de ander en zichzelf

Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is of zou kunnen zijn. Kunst geeft een specifieke kritische en diverse manier van kijken naar cultuur (de mens, de wereld, religie ...). Net daardoor geeft het beschouwen van en geraakt worden door kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven.

Door in aanraking te komen met diverse muzikale kunstvormen en media ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Creatieve uitingen kunnen hen raken en hen confronteren met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen.

Daarnaast ontwikkelen ze het vermogen om hun eigen creatieve en expressieve opvattingen af te toetsen aan anderen. Door hun kennis, gevoelens en gedachten met anderen te delen, krijgen kunstuitingen niet alleen betekenis voor henzelf, maar ook voor anderen en de wereld.

Muziek waarnemen, interpreteren, ermee experimenteren en creëren aan de hand van strategieën die het creatief denken stimuleren

Via muziek krijgen leerlingen oog voor de kunstzinnige en culturele diversiteit. Ze verkennen de mogelijkheden van muziek bij het waarnemen, experimenteren, interpreteren en creëren. De betekenis met en door kunst staat centraal.

Creatief aan de slag gaan binnen muziek stimuleert leerlingen om nieuwe contexten en denkkaders te verkennen en te ontwikkelen. Het helpt hen diverse toekomstbeelden vorm te geven en bespreekbaar te maken vanuit een open houding met respect voor diverse waarden.

3.3 Opbouw

Het leerplan is opgebouwd uit 3 rubrieken: beschouwen, creëren en reflecteren.

Belangrijk bij het beschouwen van cultuur is dat er wordt vertrokken vanuit een open vraag waarbij er niet slechts één antwoord bestaat op de vraag. Beschouwen betekent ook begrijpen hoe muziek werkt en hoe een muziekwerk wordt opgebouwd.

Leerlingen creëren waarbij er telkens wordt teruggekoppeld naar het beschouwen. Creëren betekent ook diverse muziektechnieken uitproberen, muziekinstrumenten combineren ...

Tijdens het proces wordt er heen en weer gegaan tussen beschouwen en creëren. Het is een proces waarbij waarnemen, interpreteren, experimenteren en creëren elkaar afwisselen.

Reflecteren betekent inzicht krijgen in het proces van beschouwen en creëren. Leerlingen krijgen inzicht in hoe creaties tot stand gekomen zijn, hoe ze zelf leren en hun medeleerlingen. Ze begrijpen hoe een creatie impact heeft op anderen, hoe die helpt cultuur te begrijpen. Reflecteren betekent een helikopterzicht innemen en terugblikken op het proces van de leersituatie en begrijpen hoe de creatie een antwoord biedt op de te onderzoeken vragen. Reflecteren gebeurt tijdens elke fase van het proces.

3.4 Verbreding

Het leerplan kan ertoe bijdragen de interesse en aanleg van leerlingen te stimuleren, te observeren en te onderzoeken, en zo het observatie- en oriëntatieproces in functie van een studiedomein te ondersteunen. Een leerling die geboeid is door Muziek is mogelijk een leerling die interesse en aanleg heeft voor de studiedomeinen Kunst en creatie of Taal en cultuur.

Een vak van de algemene vorming heeft niet als bedoeling een leerling naar één of naar een beperkt aantal studiedomeinen te oriënteren. Het leerplan biedt ook kansen om de interesse van leerlingen te verbreden en op die manier na te gaan of een leerling interesse of aanleg vertoont voor andere studiedomeinen. Door muziek binnen te brengen waarvan het onderwerp gelinkt is met andere studiedomeinen bieden leerplandoelen 2, 7 en 8 kansen om de interesse van leerlingen voor meerdere studiedomeinen op het spoor te komen.

3.5 Aandachtspunten

- De betekenis met en door muziek staat centraal in het leerplan. Het leerplan faciliteert dat er vertrokken wordt vanuit culturele thema's en (kern)concepten uit de kunst. Leerlingen zullen inzoomen op kunst en cultuur vanuit de eigenheid van muziek en in de diepte deze discipline verkennen.
- In het leerplan ligt de focus voornamelijk op het proces dat de leerling doorloopt. Procesevaluatie vormt dan ook een cruciaal onderdeel om de leerling inzicht te geven in zijn groei. Als leraar kan je het proces op diverse manieren zichtbaar maken.

- Enerzijds is het belangrijk om aan te sluiten bij de leefwereld van de leerlingen. Anderzijds is het belangrijk om elementen van de eigen of andere culturen binnen te brengen waar de leerlingen minder of niet mee vertrouwd zijn zodat hun blik verruimd wordt.
- Er zit geen chronologische noch hiërarchische volgorde in de leerplandoelen. Bij de uitwerking van lessen, projecten (al of niet vakoverschrijdend) worden bij voorkeur meerdere doelen samengenomen. Leraren kunnen kiezen wat ze wanneer aan bod laten komen. Het is belangrijk dat er voldoende aandacht gaat naar het creëren en het zich artistiek uitdrukken zodat leerlingen alle ruimte krijgen om creatief aan de slag te gaan in de eerste graad.
- Een divers aanbod van kunst en cultuur is een van de fundamenteën van dit leerplan. Daarom is het belangrijk om leerlingen ook in contact te brengen met kunst en cultuur buiten de school. Dat kan onder meer via culturele organisaties, deeltijds kunstonderwijs, erfgoedinstellingen, kunstenaars, musea, (socio)-culturele centra, openbare ruimtes ... Samenwerking met kunstenaars en externe organisaties biedt mogelijkheden om expertise van buitenaf binnen te brengen in de school.

4 Leerplandoelen

De leerlingen realiseren het leerplan Muziek via luisteren, vocaal en instrumentaal musiceren, creëren, transformeren, reflecteren en communiceren. Om de leerplandoelen met betrekking tot [beschouwen](#), creëren en reflecteren te realiseren, hebben de leerlingen [bouwstenen](#), [technieken](#) en [muziekinstrumenten](#) nodig.

4.1 Beschouwen

LPD 1 * De leerlingen beleven een divers aanbod van cultuur via muziek.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 1; I-Ned-a A LPD 8

- ✓ Enerzijds is het belangrijk om aan te sluiten bij de eigen leefwereld van de leerlingen. Anderzijds is het ook belangrijk om elementen van de eigen of andere culturen binnen te brengen waar de leerlingen minder of niet mee vertrouwd zijn om zo hun blik te verruimen.

LPD 2 De leerlingen onderzoeken bij het beluisteren van muziek de [bedoeling](#) en het [onderwerp](#).

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 2; I-Mavo-b LPD 35

LPD 3 De leerlingen onderscheiden via het beluisteren muzikale [bouwstenen](#).

★ Muzikale basisterminologie

- ✓ Je kan criteria gebruiken om leerlingen gericht te laten luisteren zoals adjectieven- of werkwoordenlijst, taalreferentiekader, emoticons, polariteitenlijsten, basisemoties, emokaders, beeld (foto's, tekeningen, schilderijen, architectuur ...), woord/drama, dans ...
- ✓ Je kan zowel klassieke als alternatieve notatietechnieken gebruiken.

LPD 3.1 Leerlingen herkennen elementaire muzieknotatie.

LPD 4 De leerlingen onderzoeken aan de hand van aangereikte criteria hoe de bouwstenen, bedoeling en onderwerp elkaar onderling beïnvloeden binnen een muziekstuk.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 4

- ✓ Je kan zorgen voor afbakening bij de realisatie van dit leerplandoel door duidelijk vaktaal, werkvormen en/of kaders in functie van een opdracht te selecteren.
- ✓ Dat kan in 2 richtingen werken: vanuit de bouwstenen naar bedoeling en onderwerp en vice versa.

LPD 5 De leerlingen beschrijven hoe verschillende artistieke uitdrukkingvormen zoals muziek, beeld, woord/drama, dans en (audiovisuele) media elkaar beïnvloeden.

LPD 5.1 De leerlingen onderzoeken aan de hand van de bouwstenen hoe verschillende artistieke uitdrukkingvormen elkaar beïnvloeden.

LPD 6 * De leerlingen staan open voor muziek van eigen cultuur en andere culturen.

Samenhang algemene vorming: I-Eng-a LPD 6; I-EnFr-b LPD 6, I-Fra-a LPD 6

- ✓ Je kan daarbij
 - vertrekken van een aanbod dat aansluit bij de diversiteit die aanwezig is in de klas;
 - cultureel erfgoed aan bod laten komen;
 - ...

LPD 7 De leerlingen brengen muziek in verband met tijd, ruimte, maatschappelijke domeinen en meer in het bijzonder de cultuur waarin ze voorkomen.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 6; I-MaVo-b LPD 39

- ✓ Manieren om verbanden uit te drukken: verwoorden, verbeelden, verklanken ...

LPD 8 De leerlingen begrijpen de samenhang tussen muziek, media en technologie.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 7

- ✓ Voorbeelden:
 - de manier waarop beeld of technologie, muziek beïnvloedt en omgekeerd;
 - de manier waarop technologie gebruikt wordt om muziek te begrijpen: muzieknotatieprogramma's, apps, digitale piano, loop station, Audio Editors (Audacity, Musescore) ...

Je kan gebruik maken van de devices die de leerlingen zelf meebrengen.

LPD 9 De leerlingen drukken hun gedachten, gevoelens en voorkeuren uit bij het luisteren naar muziek.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 8; I-Eng-a LPD 8; I-EnFr-b LPD 8; I-Fra-a LPD 8; I-Ned-a LPD 9; I-Ned-b LPD 8

- ✓ Je kan zowel klassieke als alternatieve notatietechnieken en mediatoepassingen zoals foto's of film gebruiken om de leerlingen hun gevoelens, gedachten of voorkeuren te laten uitdrukken.
- ✓ Het uitdrukken kan op diverse manieren gebeuren:
 - via woorden: mondeling of schriftelijk toelichten;
 - via symbolen, emoticons, kleurencodes, graadmeter ... ;
 - expressief via artistieke vormen zoals (audiovisuele) media, beeld, dans, muziek, woord/drama;
 - ...
- ✓ Je kan criteria gebruiken om leerlingen gericht te laten luisteren zoals adjectieven- of werkwoordenlijst, taalreferentiekader, emoticons, polariteitenlijsten, basisemoties, emokaders, beeld (foto's, tekeningen, schilderijen, architectuur ...), woord/drama, dans ...

LPD 9.1 De leerlingen analyseren waarom muziek bij hen bepaalde gevoelens oproept.

4.2 Creëren

LPD 10 De leerlingen experimenteren in functie van een afgebakende opdracht met de muzikale bouwstenen, hun stem, hun lichaam, muziekinstrumenten en (basis)technieken.

- ✓ Bij de uitwerking kan je je laten inspireren door de mogelijkheden die opgenomen zijn in de bijgevoegde tabellen, bouwstenen, materialen en technieken.

LPD 11 De leerlingen musiceren vocaal aan de hand van een gevarieerd repertoire met aandacht voor ademhaling, articulatie, zanghouding en klankprojectie.

- ✓ Een goede stemopwarming is daarbij belangrijk. Je kan daarbij extra aandacht besteden aan goed stemgebruik, stemhygiëne, toonjuistheid, tempo, tekstplaatsing ...
- ✓ Leerlingen krijgen een aanbod dat
 - bestaat uit meezingen met live instrumentale begeleiding, opname, karaoke en a capella zingen;
 - voldoende gevarieerd is: inzingoefening, lied, spreektekst, rap, klankstuk ...

LPD 12 De leerlingen musiceren instrumentaal in een variabele bezetting aan de hand van een gevarieerd repertoire en met aandacht voor spelhouding, speltechniek en samenspel.

- ✓ Een gevarieerd repertoire omvat ook een actueel repertoire en een repertoire dat aansluit bij de leefwereld van de jongeren.

LPD 13 De leerlingen transformeren muzikale ervaringen naar een andere kunstvorm zoals beeld, dans, woord/drama, (audiovisuele) media.

LPD 14 De leerlingen creëren in functie van een afgebakende opdracht muzikaal werk vanuit de eigen verbeelding.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 12, I-Eng-a LPD 9; I-EnFr-b LPD 9; I-Fra-a LPD 9; I-Ned-a LPD 10; I-Ned-b LPD 12

Samenhang met de basisopties: I-KITa-a LPD LPD 27

- ✓ Je kan bij dit leerplandoel vertrekken vanuit
 - een gedachte, een opvatting, een ingeving, een plan, een ontwerp;
 - inzicht, knowhow, reflectie, herinnering;
 - re-creatie door verandering van één van de bouwstenen;
 - een muzikaal gegeven;
 - een buitenmuzikaal gegeven: beeld, dans, film, gedicht, verhaal ...;
 - ...
- ✓ Je kan digitale media en hulpmiddelen inzetten bij
 - het hanteren van parameters: metronoom, tuner ...;
 - het combineren van bestaande reeksen of fragmenten;
 - opname, weergave en manipulatie;
 - verwerven van (elementaire) muziekkennis;
 - ...
- ✓ Het creëren wordt divers ingevuld: musiceren, improviseren, transformeren, beeldend werken, bewegen, voordragen, acteren, audiovisueel voorstellen ... waardoor leerlingen op diverse manieren hun verbeelding kunnen inzetten. Daardoor zullen leerlingen regelmatig uit hun comfortzone moeten treden.

LPD 15 De leerlingen musiceren samen met aandacht voor samenspel en de synchronisatie ervan.

Samenhang algemene vorming: I-MaVo-b LPD 13; I-M&S-a LPD 15

- ✓ Je kan daarbij extra aandacht schenken aan
 - luisteren naar zichzelf en naar elkaar bij het musiceren;
 - samen starten, samen eindigen;
 - een stabiel tempo;
 - rekening houden met afspraken en regels;
 - zich bewust zijn van de eigen rol bij het musiceren;
 - samen plezier beleven bij het musiceren;

- verbondenheid ervaren bij het musiceren;
- klanksterkte.

LPD 16 De leerlingen creëren vocaal en instrumentaal vanuit de verschillende muzikale bouwstenen.

- ✓ Je kan creëren divers invullen: musiceren, improviseren, componeren, transformeren, audiovisuele toepassingen ... zodat leerlingen met een breed gamma in aanraking komen.
- ✓ Je kan het creëren als volgt vormgeven:
 - vanuit een ritmische of melodische cel;
 - vanuit een ritmisch of melodisch ostinaat;
 - vanuit pentatoniek, bluestoonladder, diatoniek ...;
 - aan de hand van een bourdon;
 - re-creatie door verandering van één van de bouwstenen;
 - ...
- ✓ Je kan als hulpmiddel gebruik maken van traditionele notatie, alternatieve notatie en digitale middelen.

LPD 17 De leerlingen zetten bewust presentatietechnieken in eigen aan muziek.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 15

- ✓ Je kan muzikale processen en resultaten hoor- en zichtbaar maken in de klas, de school en de schoolomgeving.

Voorbeelden van presentatietechnieken:

- op een goed voorbereide wijze;
- zich richten naar en contact maken met het publiek;
- met overtuiging uitvoeren;
- geconcentreerd uitvoeren;
- met aandacht voor de lichaamstaal;
- individuele aanspreekbaarheid en gedeelde verantwoordelijkheid voor het eindresultaat;
- appreciatie in ontvangst nemen;
- ...

LPD 18 De leerlingen gebruiken aangereikte strategieën die het creatief denken stimuleren.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 16

- ✓ In functie van het artistiek handelen kan je leerlingen gebruik laten maken van
 - strategieën voor divergent en convergent denken;
 - variëren in en combineren van bouwstenen;
 - ...

4.3 Reflecteren

LPD 19 De leerlingen reflecteren en communiceren aan de hand van aangereikte criteria over het eigen artistiek proces en product en over dat van medeleerlingen.

- ★ Feedback verwerken in eigen artistiek werk.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 17

- ✓ Je kan leerlingen vanuit een klank- en/of video-opname laten reflecteren.
- ✓ De leerlingen kunnen over het eigen artistiek werk communiceren via woorden, symbolen, beelden, artistieke uitdrukkingvormen ...
- ✓ Bij het reflecteren kunnen volgende aspecten aan bod komen:
 - leerlingen lichten hun artistieke keuzes toe;
 - ze drukken uit wat wel of niet werkt;
 - ze reflecteren over de eigen artistieke mogelijkheden.

LPD 20 De leerlingen uiten hun waardering voor muziek vanuit hun unieke muzikale ervaringen.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 18; I-Eng-a LPD 9; I-Fra-a LPD 9; I-Ned-a LPD 10; I-Ned-b LPD 12

- ✓ Het waarderen kan op diverse manieren gebeuren:
 - via woorden: mondeling of schriftelijk toelichten;
 - via symbolen, emoticons, kleurencodes, graadmeter ... ;
 - expressief via artistieke vormen zoals (audiovisuele) media, beeld, dans, muziek, woord/drama;
 - ...

LPD 21 * De leerlingen erkennen het belang van muziek voor zichzelf en voor de eigen leefwereld.

Samenhang algemene vorming: I-Bee-ab LPD 19; I-Eng-a LPD 10; I-EnFra-b LPD 10; I-Fra-a LPD 10; I-Ned-a LPD 9; I-Ned-b LPD 10

- ✓ De leerlingen uiten het belang via woorden of artistieke uitdrukkingvormen.
- ✓ De leerlingen kunnen het belang onder meer zoeken in
 - muziek als communicatiemiddel;
 - muziek als sociaal bindmiddel zowel beschouwend als creërend;
 - de invloed van muziek op emoties;
 - muziek als aspect van de (eigen) identiteit;
 - ...

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de in het leerplan gebruikte begrippen. De verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Artistiek werk

Werk waarbij verbeelding wordt ingezet om vanuit een individuele gedrevenheid een effect te veroorzaken bij anderen.

Bedoeling van kunst- en cultuuruitingen

Bedoeling van kunst- en cultuuruitingen zoals decoreren, entertainen, praktisch gebruik, informeren, confirmeren, revolteren.

Beschouwen

Aandachtig en gericht waarnemen en analyseren van kunst- en cultuuruitingen en hoe die tot stand komen.

Bouwstenen

De basiselementen die de kunstenaar hanteert om de muzische taal of de audiovisuele media te doen spreken. Binnen de beeldende kunst zijn de bouwstenen de beeldaspecten, binnen muziek zijn de bouwstenen de parameters.

Convergent denken

Het maken van keuzes en begrijpen waarom deze gemaakt worden, het houden van de focus op de opdracht of de bedoeling, synthetiseren, selecteren ...

Divergent denken

Associaties maken, brainstormtechnieken, Out of the box denken, kwantitatief uiteenlopende mogelijkheden bedenken voor een probleemstelling ...

Maatschappelijke domeinen

Maatschappelijke domeinen: politiek, sociaal, cultureel, economisch.

Onderwerp van kunst- en cultuuruitingen

Onderwerp van kunst- en cultuuruitingen: geboorte, dood, liefde, geschiedenis, het leven, het alledaagse, rituelen ...

Presentatietechnieken

Elementaire codes van het (zich) tonen zoals richten naar het publiek, opstellen van eigen beeldend werk, geconcentreerd uitvoeren, in ontvangst nemen van appreciatie.

Waardering

Vanuit de eigenheid technisch en esthetisch waarde toekennen aan artistiek werk.

6 Inspiratie bij vormgeving

Bouwstenen

De leerlingen komen doorheen de opdrachten in aanraking met alle bouwstenen.

Ritme	Melodie	Tempo	Vorm/structuur	Klankkleur	Klanksterkte	Samenklank
-------	---------	-------	----------------	------------	--------------	------------

Bouwstenen, materialen en technieken

Je kan inspiratie halen uit onderstaande tabel bij het kiezen van bouwstenen, materialen of technieken.

MUZIEK		
<i>Deze tabel wil inspirerend werken bij beschouwen, creëren en reflecteren. De lijst is niet limitatief.</i>		
BOUWSTENEN	MATERIALEN	TECHNIEKEN
<p>RITME / TOONDUUR</p> <p>Wordt opgebouwd met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lange en korte klanken - regelmatige en onregelmatige ritmische figuren - rustige en drukke ritmes - accenten - verschillende articulaties (staccato, legato,...) - verschillende maatsoorten en begrippen (bv. straight, swing,...) - ... <p>MELODIE / TOONHOOGTE (HERTZ)</p> <p>Wordt opgebouwd met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hoge en lage klanken - stijgende en dalende lijnen - groot en klein bereik - grote en kleine sprongen - vloeiende en hoekige bewegingen - ... <p>Klankeigenschappen van toonhoogte (trillende lucht, snaar- en buislengte ...)</p> <p>KLANKSTERKTE / DYNAMIEK (DECIBEL)</p> <p>sterk – zacht, versterken – verzachten</p> <p>KLANKKLEUR / TIMBRE</p> <p>Klankeigenschappen om instrumenten/stemmen/bezetting te onderscheiden</p> <p>Vocaal</p> <ul style="list-style-type: none"> - stemsoorten, human beatbox, ... <p>Body percussion</p> <p>Instrumentaal</p> <ul style="list-style-type: none"> - klankbron, speelwijze (hout- metaal – vel, wrijven – blazen – slaan ...) - schoolinstrumentarium - instrumenten van het orkest - instrumenten uit de popmuziek - elektronische instrumenten - instrumenten uit de wereldmuziek, volksinstrumenten, ... - digitale instrumenten - ... <p>Ensembles/orkestvormen in de muziek</p> <p>SAMENKLANK / HARMONIE</p> <p>eenstemmig - meerstemmig consonant - dissonant melodie, akkoorden, ritme</p> <p>TEMPO / SNELHEID (BPM, metronoomgetal)</p>	<p>LICHAAMSEIGEN INSTRUMENTEN</p> <p>stem, lichaam</p> <p>MUZIEKINSTRUMENTEN</p> <p><i>zowel akoestisch als digitaal:</i></p> <p>ritmische muziekinstrumenten: drumstel, drumpads, djembé, cajon, conga's, maracas, claves, koebel, agogo, woodblock, buistrommel, guiro, triangel, handtrom, boomwhackers en tamboerijn...</p> <p>melodische muziekinstrumenten: Orff-instrumenten (klokkenspel, metallofoon, xylofoon), snaarinstrumenten zoals gitaar en basgitaar, keyboards</p> <p>harmonische muziekinstrumenten: ukulele, keyboard, piano, gitaar</p> <p>ONDERSTEUNEND MATERIAAL</p> <p>partituren: klassieke, alternatieve, grafische en digitale notatie</p> <p>audio-visueel materiaal</p>	<p><i>Per muzikale omgangsvorm</i></p> <p>VOCAAL MUSICEREN</p> <p>stemtechniek, ademhalingstechniek, houding articulatie, klankprojectie samenspel synchronisatie onderzoekstechnieken: experimenteren met de stem</p> <p>INSTRUMENTAAL MUSICEREN</p> <p>speeltechniek per instrument speelhouding per instrument samenspel synchronisatie klankonderzoek per instrument: akoestisch – digitaal onderzoekstechnieken: experimenteren met akoestische en digitale instrumenten</p> <p>MUZIEK BELUISTEREN/MUZIEK BEKIJKEN</p> <p>luistertechnieken via de bouwstenen, via adjectievenlijsten, via luisterwijzers, via associatie ...</p> <p>onderzoek via ruimte, context, tijd ...</p> <p>MUZIEK TRANSFORMEREN naar andere kunstvormen en omgekeerd</p> <ul style="list-style-type: none"> - beeld - beweging en dans - woord, drama <p>MUZIEK ONTWERPEN</p> <p>ontwerpstechnieken: herhaling, variatie, contrast onderzoekstechnieken: experimenteren in functie van effect digitale toepassingen improvisatietechnieken: vocaal, instrumentaal, corporeel</p>

vlug – traag, versnellen – vertragen VORM / STRUCTUUR / TEXTUUR Vorm - horizontale opbouw <ul style="list-style-type: none"> o herhaling, variatie, contrast o intro, refrein, strofe, tussenspel, slot o eenvoudige vormen (ABA, rondo, variatievorm) Structuur - solo, tutti Textuur - monofoon, polyfoon		
--	--	--

7 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

7.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.
- dat kan bestaan uit één of meerdere ruimtes binnen de school;
- met voldoende ruimte om te musiceren en te bewegen;
- met muziekinstallatie.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

7.2 Materiaal beschikbaar in de infrastructuur

- een begeleidingsinstrument;
- gevarieerd instrumentarium: ritmische en melodische instrumenten.

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

8 Concordantie

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de eindtermen realiseren.

Leerplandoel	Eindterm(en)
1	--
2	ET 16.2

3	ET 16.2 - ET 16.3
4	ET 16.3
5	--
6	--
7	ET 16.4
8	ET 4.5
9	ET 16.5
10	ET 16.7 - ET 16.8
11	ET 16.7
12	ET 16.7
13	--
14	ET 16.7
15	ET 5.5
16	ET 16.7
17	ET 16.9
18	ET 15.1
19	ET 16.10
20	ET 16.6
21	ET 16.1

8.1 Eindtermen

Digitale competentie en mediawijsheid

4.5 De leerlingen lichten de invloed van digitale en niet-digitale media op mens en samenleving toe.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Invloed digitale media op het dagelijkse leven zoals communicatie, informatie, inhouden gecreëerd in verschillende contexten (leren, werken, vrije tijd)
- Mediatisering/technologisering van de samenleving/arbeidsmarkt
- Rol media in beeldvorming van werkelijkheid
- Bouwstenen van beeldgeletterdheid

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

Affectieve dimensie°: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

Sociaal-relatieve competenties

5.5 De leerlingen dragen in groepsactiviteiten met een welomschreven opdracht actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis:

- Rollen en gedrag van personen in groepsactiviteiten

* Procedurele kennis:

- Methoden om in overleg taken te verdelen en te plannen

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

Affectieve dimensie°: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

Ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties

15.1 De leerlingen genereren ideeën voor een uitdaging aan de hand van aangereikte technieken en methodieken en in een gestructureerd en afgebakend kader.

Met inbegrip van kennis

* Procedurele kennis

- Creatief denkproces - divergerende fase

> Brainstormtechnieken en andere methodieken om een veelheid aan ideeën te bekomen

> Valkuilen

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

Affectieve dimensie°: Open staan voor opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

Cultureel bewustzijn en culturele expressie

16.1 De leerlingen erkennen het belang van waargenomen kunst- en cultuuruitingen voor zichzelf en hun eigen leefwereld.° (attitudinaal)

16.2 De leerlingen onderscheiden via waarnemingen van kunst- en cultuuruitingen het zintuiglijk waarneembare, de bedoelingen en het onderwerp ervan.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Kunst- en cultuuruitingen zoals landschap, dans, lied, game, film, kledij, graffiti

- Zintuiglijk waarneembare kenmerken zoals kleur, klank, beweging, geur
- Onderwerp van kunst- en cultuuruitingen zoals geboorte, dood, liefde, geschiedenis, het leven, het alledaagse, rituelen
- Bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen zoals decoreren, entertainen, praktisch gebruik, informeren, confirmeren, revolteren

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

16.3 De leerlingen beschrijven aan de hand van aangereikte criteria de interactie tussen het zintuiglijk waarneembare, de bedoelingen en het onderwerp van kunst- en cultuuruitingen.

Met inbegrip van kennis

* Feitenkennis

- Basisterminologie van uitdrukingsvormen zoals drama, muziek, dans, beeldende en audiovisuele kunsten

* Conceptuele kennis

- Kunst- en cultuuruitingen zoals landschap, dans, lied, game, film, kledij, graffiti
 - Zintuiglijk waarneembare kenmerken zoals kleur, klank, beweging, geur
 - Onderwerp van kunst- en cultuuruitingen zoals geboorte, dood, liefde, geschiedenis, het leven, het alledaagse, rituelen
 - Bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen zoals decoreren, entertainen, praktisch gebruik, informeren, confirmeren, revolteren
- * Procedurele kennis
- Criteria om de interactie tussen het zintuiglijk waarneembare, de bedoelingen en het onderwerp van kunst- en cultuuruitingen te beschrijven

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

16.4 De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin deze voorkomen.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Context waarin kunst- en cultuuruitingen voorkomen: tijd, ruimte en maatschappelijke

Context

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

16.5 De leerlingen drukken hun gedachten en gevoelens uit bij het waarnemen van kunst- en cultuuruitingen.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens

* Procedurele kennis

- Manieren om de interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens uit te drukken zoals verwoorden, verbeelden en verklanken
- * Metacognitieve kennis
- Eigen gedachten en gevoelens

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

Affectieve dimensie°: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

16.6 De leerlingen wenden hun eigen expressieve ervaring aan om hun waardering voor kunst en cultuuruitingen uit te drukken.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Kunst- en cultuuruitingen zoals landschap, dans, lied, game, film, kledij, graffiti
- Zintuiglijk waarneembare kenmerken zoals kleur, klank, beweging, geur
- Onderwerp van kunst- en cultuuruitingen zoals geboorte, dood, liefde, geschiedenis, het leven, het alledaagse, rituelen
- Bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen zoals decoreren, entertainen, praktisch gebruik, informeren, confirmeren, revolteren
- Unicité van een esthetische ervaring

* Procedurele kennis

- Manieren om de interactie tussen de waarneming en de gedachten en gevoelens uit te drukken zoals verwoorden, verbeelden en verklanken
- * Metacognitieve kennis
- De eigen expressieve ervaring met het creatieproces.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

Affectieve dimensie°: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

16.7 De leerlingen creëren artistiek werk vanuit een afgebakende opdracht en de eigen verbeelding.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Elementaire artistieke vaktaal: samenhang, herhaling, contrast, verwachting en verrassing
- Basistechnieken en materialen van de gekozen discipline zoals de beeldende kunsten, audiovisuele kunsten, dans, muziek, drama, in functie van de afgebakende opdracht

* Procedurele kennis

- Gebruik van basistechnieken van de gekozen discipline
- Manieren om buiten de eigen comfortzone te treden door verbeelding in te zetten

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

Affectieve dimensie°: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden,

opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

16.8 De leerlingen experimenteren met diverse artistieke bouwstenen zoals taal, lichaam, ruimte, tijd, vorm, kleur, klank, digitale data.

Met inbegrip van kennis

* Procedurele kennis

- Convergent en divergent denken in functie van artistiek handelen
- Manieren om te variëren en combineren met artistieke bouwstenen
- Werkwijzen om ideeën en inspiratie te verzamelen zoals bestuderen van artistieke werken, verzamelen van indrukken of objecten, noteren, documenteren

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

Affectieve dimensie^o: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

16.9 De leerlingen tonen hun artistiek werk aan de hand van elementaire presentatietechnieken.

Met inbegrip van kennis

* Procedurele kennis

- Elementaire presentatietechnieken eigen aan de kunsten
- Elementaire codes van het (zich) tonen zoals richten naar het publiek, opstellen van eigen beeldend werk, geconcentreerd uitvoeren, in ontvangst nemen van appreciatie

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

Affectieve dimensie^o: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

16.10 De leerlingen reflecteren aan de hand van aangereikte criteria over hun artistiek product en proces en over dat van medeleerlingen.

Met inbegrip van kennis

* Conceptuele kennis

- Elementaire artistieke vaktaal: samenhang, herhaling, contrast, verwachting en verrassing zoals gehanteerd in beeldende kunst, audiovisuele kunst, muziek, dans en drama

* Procedurele kennis

- Manier om artistieke keuzes toe te lichten
- Manieren om effect te bereiken
- Manieren om feedback te verwerken in eigen artistiek werk

* Metacognitieve kennis

- Eigen artistieke mogelijkheden

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

Affectieve dimensie°: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

Inhoud

1	Algemene inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Verbreding en verdieping in een observerende en oriënterende eerste graad.....	5
1.5	Opbouw van de leerplannen.....	6
1.6	Basisgeletterdheid	6
1.7	Tot slot	7
2	Situering	7
2.1	Beginsituatie	7
2.2	Samenhang in de eerste graad	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	8
3	Pedagogisch-didactische duiding	8
3.1	Muziek en het vormingsconcept.....	8
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Verbreding	9
3.5	Aandachtspunten.....	9
4	Leerplandoelen	10
4.1	Beschouwen.....	10
4.2	Creëren.....	12
4.3	Reflecteren.....	15
5	Lexicon	16
6	Inspiratie bij vormgeving.....	16
7	Basisuitrusting	18
7.1	Infrastructuur	18
7.2	Materiaal beschikbaar in de infrastructuur	18
8	Concordantie	18
8.1	Eindtermen.....	19